

בס"ד, כ"ה טבת התשפ"ו

מנחות ג' – מעשים מוכיחים במקרים שונים, ומתי מנחה שלא לשמה מרצה

שאלות:

1. דוד הביא מנחה במחבת, ואחימלך כהן קמץ אותה לשם מרחשת, האם המנחה פסולה?

מעשים מוכיחים בקרבנות עוף וזבחים

הגמרא ממשיכה להקשות על העיקרון של רבי שמעון שהמעשים מוכיחים את מהות הקרבן וכשניכר שהוא מכזב, מחשבה שלא לשמה לא פוסלת.

הגמרא מעלה את המקרה ההפוך מהמקרה שראינו בדף הקודם: חטאת העוף שהיזה דמה למטה (כדין חטאת) לשם עולת העוף. מעשיה מוכיחין עליה שהיא חטאת (בגלל שנעשתה בו הזאה למטה, ואילו בעולת העוף עושים מיצוי למעלה).
הגמרא מתרצת: שאכן רבי שמעון מודה שחטאת העוף הזו מרצה כיוון שהמעשה מוכיח. ומה שרבי שמעון אמר שהמנחות לא דומות לזבחים, הכוונה היא דווקא לזבחים בהמות ולא לעופות, כי קרבנות העוף דומים למנחות שבהן מחשבה שלא לשמה לא פוסלת כשהמעשה מוכיח.

הגמרא ממשיכה להקשות ולבחון את העקרון של המעשים מוכיחים במקרי שינוי של זבחים:

- קדשי קדשים שנשחטו בצפון לשם קדשים קלים (שנשחטים בדרום), מדוע לא ירצו, הרי מעשיהם (שחיטה בצפון) מוכיחים שהם קדשי קדשים?
הגמרא דוחה את הקושיא: זו לא הוכחה, כי התורה לא קבעה לקדשים קלים מקום שחיטה מוגבל (כקדשי קדשים), ושחיטתן בכל מקום בעזרה וממילא לא מוכח שזה קדשי קדשים.
- קדשים קלים שנשחטו בדרום לשם קדשי קדשים (ששחיטתם בצפון), למה לא ירצו, הרי מעשיהם (שחיטה בדרום) מוכיחים שהם קדשים קלים. הגמרא מתרצת: אנשים יאמרו שהם קדשי קדשים, והוא עושה עבירה על דברי תורה כשהוא שוחט אותם בדרום.
- הגמרא מקשה: אם אפשר לומר בקרבנות שהוא עבר עבירה, למה במנחות מנחת מחבת שקמצה לשם מרחשת כשרה לרבי שמעון? הרי יאמרו שהיא מנחת מרחשת שהוא עבר עבירה והביא אותה בכלי לא נכון (מחבת).
- הגמרא מתרצת: שבמנחות הדין שונה. כיוון שהאומר הרי עלי במרחשת והביא במחבת, הריהי מנחת מחבת (מה שהביא הביא), אבל לא יצא ידי נדרו, ולכן לא יאמרו שהיא מרחשת.
- הגמרא מוסיפה לשאול: אולי מדובר במי שאמר "זו (ספציפית) להביא במרחשת" והביא במחבת, שבמקרה כזה היא נחשבת מרחשת והמחבת לא קובעת, ואם ככה אין הוכחה שמחשבת הכהן שקמץ לשם מרחשת היא שקר, הגמרא אומרת שאכן לדעת חכמים שחולקים על רבי שמעון אין הוכחה שהכהן משקר. והמנחה פסולה.
אבל לרבי שמעון לא קשה, כי לדעת רבי שמעון זה שהבעלים אמר ספציפית על המנחה הזו במרחשת זה לא עוזר. ואם הוא בסוף הביא אותה במחבת היא מחבת ולכן כשהכהן משקר וקומץ לשם מרחשת מעשיה מוכיחים. והיא גם תעלה לשם נדרו.

○ לסיכום: בזבחים (כגון קדשי קדשים שנשחטו בדרום) אפשר לומר שהוא עבר עבירה, ולכן אין המעשים מוכיחים, והמחשבה פוסלת. אבל במנחות, לדעת **רבי שמעון**, הכלי קובע ולכן המעשים מוכיחים שהמחשבה שקר והיא כשרה.

2. מאיר שחט כבש זכר לעולה ואמר שהוא לשם חטאת, העולה כשרה?

בדיקת מעשים מוכיחים בזבחים בשינויי גיל ומין

הגמרא ממשיכה לבחון את עקרון מעשיה מוכיחין עליה במקרי זבחים נוספים, ושואלת מדוע אפילו שהמעשים מוכיחים, הקרבן לא כשר:

○ הגמרא שואלת: למה עולה (זכר) ששחט לשם חטאת (נקבה) אנחנו לא אומרים שהמעשים מוכיחים ושעולה תהיה כשרה? הגמרא דוחה את הקושיא, כיוון שיש שעיר חטאת של נשיא שהוא זכר.

○ הגמרא מקשה: ואם אמר במפורש לשם חטאת יחיד (שתמיד נקבה), למה לא תרצה? או כששחט חטאת יחיד (נקבה) לשם עולה (זכר), למה לא תרצה? והגמרא מתרצת: שזה לא ניכר, כי הכבשה מכוסה בזנבה באליה, ולא רואים בבירור אם היא נקבה או זכר.

○ הגמרא מקשה: אבל אם הביא שעירה לחטאת, שאין לה אליה, רואים בברור שזה נקבה? והגמרא מתרצת: שבין זכרים לנקבות בני אדם לא שמים לב ולכן זה לא ניכר.

○ הגמרא מקשה: מפסח (בן שנה) ששחט לשם אשם (בן שנתיים) – והגמרא מתרצת, שיש אשם נזיר ואשם מצורע שהם בני שנה, אז לא ברור שמעשיו הם שקר כשהוא אומר לשם אשם. והגמרא מוסיפה להקשות אם אמר במפורש לשם אשם גזילות או אשם מעילות (שדינם בני שנתיים), מדוע לא תרצה? וגם במקרה ההפוך אשם גזילות או מעילות (בני שנתיים) ששחט לשם פסח (בן שנה), למה לא ירצו? הגמרא מתרצת: בין בן שנה לבין בן שנתיים בני אדם לא שמים לב, כיוון שזה לא תמיד ניכר שיש בן שנה שנראה כבן שתיים והפוך.

○ הגמרא מקשה: שעיר ששחט לשם אשם (שאשם בא רק מהכבשים) – הגמרא מתרצת: שאנשים יאמרו שזה איל שחור, ולא יבחינו בין שיער לצמר.

○ הגמרא מקשה: עגל ופר (בקר) ששחט לשם פסח ואשם (צאן) – הגמרא מתרצת: שאכן לשיטת **רבי שמעון** יעלו לרצון, כי המעשים מוכיחים שהם בקר ולא צאן, ולכן המחשבה בטלה. ומה **שרבי שמעון** אמר שבזבחים המעשים לא מוכיחים, הכוונה היא לרוב הזבחים.

3. רפי כהן שחט חטאת רגילה לשם חטאת נזיר, הקורבן פסול?

מתי מנחה שלא לשמה מרצה

הגמרא חוזרת לתירוץ הסתירה בדעת **רבי שמעון** שראינו אתמול בין שתי הבריות את התירוץ של **רבה** ראינו עוד קודם, ועכשיו מובאים התירוצים של **רבא** ושל **רב אשי** (שגם הזכרנו אתמול):

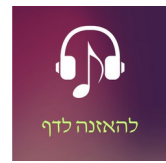
רבא מיישב את הסתירה על ידי חלוקה: מנחה לשום מנחה אחרת – עלתה לרצון, שנאמר:

זאת תורת המנחה, ללמד תורה אחת לכל המנחות. אבל מנחה לשם זבח – לא עלתה לרצון, כי כתוב בכלל זאת תורת המנחה וזבח לא כתוב.

- הגמרא מקשה: הרי התנא בברייתא הראשונה שהכשירה נתן טעם מפני שמעשיה מוכיחין עליה, אז מדוע לא יוכשר גם מנחה לשם זבח שוודאי מעשיה מוכיחים עליה?
הגמרא מתרצת (לפי רבא): התנא אמר סברא הפוכה ממה שחשבנו עד עכשיו: דווקא בגלל שמעשיה מוכיחים עליה שזה נראה כמו שקר היה ראוי למנחה שתיפסל כדי שלא יבואו לשנות במחשבה של זבחים, אבל בכל זאת בגלל הפסוק זאת תורת המנחה רבי שמעון מכשיר, אבל זה רק במנחות שיש פסוק, אבל בזבחים אפילו שהמעשים לא מוכיחים והיה יותר קל להכשיר אין את הפסוק, וזה כוונת התנא 'אבל בזבחים אינו כן'.
- הגמרא מקשה: אם ככה, מהפסוק זאת תורת החטאת נלמד שגם שחיטת חטאת אחת לשם חטאת אחרת, למשל חטאת חלב לשם חטאת נזיר, תהיה כשרה?
- הגמרא מתרצת: שאכן לרבי שמעון זה יהיה כשר בגלל הריבוי בפסוק. ורבא באמת סובר שלדעת חכמים, חטאת חלב ששחט אותה לשם חטאת נזיר או מצורע (שבאים איתה עולות) היא פסולה, כי אפשר לטעות ולחשוב שחטאת ששוחטים שלא לשמה כשרה.
- רב אשי מיישב את הסתירה באופן אחר: קומץ מחבת לשם מרחשת (שם הכלי) – עלתה לרצון, כי מחשבה בכלי לא פוסלת. אבל קומץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת (שם המנחה) – לא עלתה לרצון, כי במנחה פוסלת מחשבה.
- הגמרא מקשה שוב את אותה השאלה: בברייתא כתוב מפני שמעשיה מוכיחין עליה?
- הגמרא מתרצת (לפי רב אשי): כמו מקודם: אף על גב שמחשבה ניכרת והיה ראוי לפסול, כיוון שחיטת בכלי שאין מחשבה פוסלת בו – כשרה. אבל בזבחים אינו כן – ואפילו כשהשינוי לא ניכר לעין, מדובר ישירות על הזבח (שאינו בו כלי כמו מחבת או מרחשת), ולכן זה פסול.
- רב אחא בריה דרבא מקשה על רב אשי: מדוע חרבה לשום בלולה עלתה לרצון?
- רב אשי מתרץ: כוונתו לשום בילה בעלמא (סתם בלילה), ולא הזכיר מנחה, ולדבריו אין שום משמעות אפילו לא של כלי, ולכן היא כשרה.
- הגמרא דוחה: אם כן, גם עולה לשם שלמים גם כן יאמר שכוונתו לשום שלמים בעלמא (לעשות שלום), ומדוע רבי שמעון מודה שלא עלה? הגמרא משיבה: הקרבן עצמו נקרא שלמים, וזה לא סתם דבר ללא משמעות, אבל האם המנחה עצמה נקראת בלולה?
- בסוף הגמרא מסכמת את הגישות ליישוב הסתירה (כולל דעתו של רבה שראינו עוד קודם) ומסבירה מדוע כל חכם לא תירץ כמו חבריו, בגלל הקושיות שהיו קשות בשיטה שלהם:
  - רבא ורב אשי לא מקבלים את שיטת רבה (שסובר שמחשבה לא ניכרת פוסלת ולא הניכרת), כי אדרבה דווקא מחשבה ניכרת שהיא שקר התורה פסלה כדי שלא יבואו להגיד שמותר לשנות בקרבנות.
  - רבה ורב אשי לא מקבלים את שיטת רבא (תורה אחת לכל המנחות), כי הלימוד של זאת תורת המנחה לא מקובל עליהם, כי אחרת היה צריך להגיד גם זאת תורת החטאת, ולא מצאנו שרבי שמעון מכשיר חטאת חלב לשם חטאת נזיר.

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א כסלו התשפ"ו

- **רבה ורבא** לא מקבלים את שיטת **רב אשי** (מחשבה בכלי מול מחשבה במנחה), משום קושיית **רב אחא בריה דרבא** על חרבה לשום בלולה. והסוגיה מסתיימת בשאלה של **רב הושעיא** על דין מנחה לשום זבח, שהוא נושא שהיה פשוט ל**רבה ולרבא**, כל אחד לשיטתו, אבל נשאר בספק אצל **רב הושעיא**.